

Sygn. akt II Ca 726/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 października 2013 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia Sądu Okręgowego Ewa Bazelan

Protokolant: st. sekr. sąd. Krystyna Melchior

po rozpoznaniu w dniu 16 października 2013 roku w Lublinie

na rozprawie

sprawy z powództwa A. T.

przeciwko Skarbowi Państwa – (...) Zarządowi (...) w L.

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez powoda A. T. od wyroku Sądu Rejonowego Lublin – Zachód w Lublinie z dnia 23 kwietnia 2013 roku, sygn. akt VIII C 3681/12

I. oddala apelację;

II. zasądza od powoda A. T. na rzecz pozwanego Skarbu Państwa – (...) Zarządu (...) w L. kwotę 600 (sześćset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania za drugą instancję.

Sygn. akt II Ca 726/13

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 8 lutego 2012 roku (data stempla pocztowego) powód A. T., wniósł o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – (...) Zarządu (...) w L. kwoty 8.639,25zł z ustawowymi odsetkami od poszczególnych kwot i terminów enumeratywnie wymienionych w pozwie (k.6-9).

Wyrokiem z dnia 23 kwietnia 2013 roku Sąd Rejonowy Lublin – Zachód w Lublinie, w sprawie z powództwa A. T. przeciwko Skarbowi Państwa – (...) Zarządowi (...) w L., o zapłatę, w pkt I oddalił powództwo, w pkt II zasądził od powoda A. T. na rzecz pozwanego Skarbu Państwa – (...) Zarządu (...) w L. kwotę 1.200 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego (k.198).

Powołany wyżej wyrok zaskarżył w całości apelacją powód A. T., reprezentowany przez radcę prawnego i zarzucił mu naruszenie prawa materialnego:

- przez niewłaściwe zastosowanie, a w szczególności uznanie, że na gruncie przepisu art. 144 ust. 1 ustawy Prawo zamówień publicznych ewentualna zmiana umowy w zakresie stawki VAT wyższej o 1% ma charakter istotny oraz, że nie ma podstaw prawnych do uznania roszczeń powoda,

- przez pominięcie możliwości zastosowania art. 629 k.c.

Wobec powyższego powód wniósł o zmianę wyroku i zasądzenie kwoty 8.639,25 zł wraz z ustawowymi odsetkami, zgodnie z żądaniem pozwu, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania w obu instancjach według norm przepisanych (k.219-222).

W odpowiedzi na apelację pozwany Skarb Państwa – (...) Zarząd (...) w L. wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania według norm przepisanych (k. 237-242).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja powoda nie zasługuje na uwzględnienie.

Z przepisów art. 386 § 2 i § 4 k.p.c. wynika, że uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji może nastąpić tylko w razie stwierdzenia nieważności postępowania, w razie nierozpoznania przez ten sąd istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. W przedmiotowej sprawie nie zachodzi żadna z wymienionych podstaw uchylenia orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Postępowanie przed Sądem pierwszej instancji nie jest dotknięte nieważnością. Sąd ten rozpoznał istotę sprawy, analizując zasadność żądania pozwu z punktu widzenia ustalonych okoliczności stanu faktycznego sprawy, a wydanie wyroku przez Sąd Okręgowy nie wymagało przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości ani też nawet uzupełniania czy powtarzania postępowania dowodowego. Wobec tego należało uznać, że nie znajdował podstaw sformułowany w apelacji, jako ewentualny, wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Nie jest również zasadny wniosek o zmianę zaskarżonego wyroku. Sąd Rejonowy trafnie bowiem uznał, że powództwo o zapłatę wniesione przez A. T. przeciwko Skarbowi Państwa – (...) Zarządowi (...) w L. należało oddalić.

Sąd Rejonowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i trafnie ocenił zebrane w sprawie dowody. Sąd Okręgowy podziela w całości ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji oraz ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego, który stanowił podstawę dokonania tych ustaleń i przyjmuje je za własne. Sąd odwoławczy podziela także poczynione przez ten Sąd rozważania prawne za wyjątkiem fragmentu, w którym wskazał, że ustawa prawo zamówień publicznych co do zasady zakazuje zmiany postanowień umowy, które prowadziłyby do modyfikacji oferty w sposób niekorzystny dla zamawiającego, a tego rodzaju zmiany są dopuszczalne jedynie wówczas, gdy mają charakter konieczny i wynikający z okoliczności niemożliwych do przewidzenia w momencie zawierania umowy. To stwierdzenie Sądu jest w okolicznościach sprawy nieaktualne, gdyż bazuje na poprzednim stanie prawnym. Art. 144 ust. 1 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 roku Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2010 r., Nr 113, poz. 759 tekst jedn. ze zm. – zwana dalej „pzp”) w brzmieniu obowiązującym od dnia 24 października 2008 roku, nie uzależnia możliwości zmiany umowy od tego czy jest to zmiana wynikająca z okoliczności, której nie można było przewidzieć w chwili zawarcia umowy i czy jest korzystna dla zamawiającego. Nie wpływa to jednak na prawidłowość zaskarżonego rozstrzygnięcia.

Nie powtarzając prawidłowych i szczegółowych ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd pierwszej instancji, należy przypomnieć, że w trakcie wykonywania umowy o roboty budowlane zawartej pomiędzy powodem a pozwanym w dniu 5 lipca 2010 roku w trybie ustawy Prawo zamówień publicznych, z dniem 1 stycznia 2011 roku doszło do zmiany przepisów prawnych o podatku od towarów i usług tj. podwyższenia obowiązującej dotychczas stawki 22% do 23%. W dniu 7 października 2011 roku, na skutek przyjęcia rzeczywistych obmiarów oraz konieczności wykonania robót zamiennych, strony w/w umowy podpisały do niej aneks, w którym podwyższyły wysokość należnego powodowi wynagrodzenia przy jednoczesnym zachowaniu stawki podatku od towarów i usług w wysokości 22%. Począwszy od dnia 1 stycznia 2011 roku wykonawca (powód) wystawiał faktury VAT za wykonane roboty budowlane ze stawką podatku od towarów i usług w wysokości 23%, a zamawiający (pozwany) wypłacał mu kwoty niższe niż wynikające z faktur VAT, bo zawierające stawkę podatku od towarów i usług w wysokości 22%.

Sąd pierwszej instancji trafnie uznał, że ustawowa zmiana stawki podatku od towarów i usług nie wywołuje żadnych automatycznych skutków zakresie treści zobowiązania, a obowiązek zapłaty zwiększonego wynagrodzenia przez zamawiającego może wynikać ze zmiany umowy.

Skoro w okolicznościach niniejszej sprawy nie doszło do zmiany umowy na wykonanie robót budowlanych z dnia 5 lipca 2010 roku w zakresie wynagrodzenia z powodu podwyższenia od 1 stycznia 2011 roku stawki podatku od towarów i usług z 22% na 23%, to zarzut naruszenia art. 144 ust. 1 pzp jest niezasadny.

Stosownie do treści art. 144 ust. 1 pzp zakazuje się istotnych zmian postanowień zawartej umowy w stosunku do treści oferty, na podstawie której dokonano wyboru wykonawcy, chyba że zamawiający przewidział możliwość dokonania takiej zmiany w ogłoszeniu o zamówieniu lub w specyfikacji istotnych warunków zamówienia oraz określił warunki takiej zmiany.

Przepis ten przewiduje warunki które muszą wystąpić, aby możliwa była zmiana umowy zawartej w trybie zamówień publicznych. Jednakże nawet jeśli wystąpiłyby te warunki, to żeby domagać się podwyższonego wynagrodzenia z odwołaniem do art. 144 pzp, musiałoby dojść do zgodnych oświadczeń woli stron zmieniających postanowienie umowne, co w niniejszym przypadku nie miało miejsca.

Strony po zmianie przepisów co do stawki podatku VAT prowadziły pewne negocjacje (k.138-141), ale ostatecznie nie doszło do zmiany umowy w tym względzie. Jedyna zmiana umowy z dnia 5 lipca 2010 roku miała miejsce w dniu 7 października 2011 roku na skutek przyjęcia rzeczywistych obmiarów oraz konieczności wykonania robót zamiennych. Nie zmieniono wówczas postanowień umowy odnośnie stawki podatku od towarów i usług określonej w niej na 22%, pomimo że strony były już świadome faktu zmiany od dnia 1 stycznia 2011 roku obowiązujących przepisów prawnych, które podwyższyły stawkę podatku od towarów i usług z 22% na 23%.

Ja wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 lutego 2011 r., III CSK 143/10 (LEX nr 785535): „ do zmiany umowy uzasadnionej okolicznościami wyczerpującymi przesłanki określone w art. 144 ust. 1 p.z.p., może dojść jedynie rezultacie złożenia zgodnego oświadczenia woli przez strony umowy. Przepis ten nie przyznaje natomiast wykonawcy roszczenia o zmianę zawartej umowy. Oznacza to, że w wypadku odmowy dokonania zmiany umowy przez zamawiającego, art. 144 ust. 1 p.z.p. nie może stanowić podstawy żądania zmiany umowy zawartej w sprawie zamówienia publicznego”.

Dopiero gdyby doszło do zgodnej zmiany umowy w zakresie stawki podatku VAT, wówczas powód mógłby domagać się zapłaty podwyższonego wynagrodzenia, a dopuszczalność tej zmiany podlegałaby analizie pod kątem art. 144 ust.1 pzp. Z uwagi na to, że do zmiany umowy nie doszło ocena czy spełniane były warunki z tego przepisu jest zbędne, a wszelkie podnoszone w apelacji argumenty tym względzie są bezprzedmiotowe.

Należy również wskazać, że uzgodnione pomiędzy stronami wynagrodzenie za roboty budowlane mogłoby być jednostronnie zmienione tylko w przypadku wyraźnie przewidzianym przez ustawodawcę. Takiej podstawy prawnej nie przewiduje ani art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 5 lipca 2001 roku o cenach ani też ustawa z dnia 11 marca 2004 roku o podatku od towarów i usług (uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 21 lipca 2006 roku, sygn. akt III CZP 54/06, OSNC 2007/5/66).

Zmiana wysokości istotnego elementu umowy, jakim jest wysokość wynagrodzenia, mogłaby nastąpić także z inicjatywy jednej strony w oparciu o niektóre przepisy kodeksu cywilnego, które z mocy art. 139 § 1 pzp mają zastosowanie w zakresie nieuregulowanym przez ustawę o zamówieniach publicznych, np. art.357¹ k.c., czy szczególnych do niego w tym względzie art. 629 k.c. (przy wynagrodzeniu kosztorysowym) i art. 632 §2 k.c. (przy wynagrodzeniu ryczałtowym). Art. 629 k.c. i art. 632 §2 k.c. dotyczą wprawdzie umowy o dzieło, ale za dopuszczalne należy uznać ich zastosowanie w drodze analogii do umowy o roboty budowlane (por. uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2009 r., III CZP 41/09 (OSNC 2010/3/33), w tym również zawartej w oparciu o procedury zamówienia publicznego.

W niniejszym przypadku nie zachodziły przesłanki określone w art. 629 k.c. uzasadniające zmianę umówionego wynagrodzenia, stąd zarzut jego naruszenia nie jest uzasadniony.

Przepis ten daje każdej ze stron możliwość żądania zmiany wynagrodzenia kosztorysowego określonego w umowie, gdy w toku wykonania dzieła zarządzenie właściwego organu państwowego zmieniło wysokość cen lub stawek obowiązujących dotychczas w obliczeniach kosztorysowych. Ma on zastosowanie (podobnie jak 357¹ k.c. czy 632 k.c.) gdy określona zmiana okoliczności uzasadniająca zmianę wysokości świadczenia wystąpiła po ustaleniu tej wysokości przez strony - ma to być zmiana stawki dotychczas obowiązującej w obliczeniach stron. Natomiast w niniejszym przypadku ostateczne ustalenie wysokości wynagrodzenia należnego powodowi nastąpiło już po zmianie stawki podatku VAT.

Mianowicie, jak już wskazano, w dniu 7 października 2011 roku strony zawarły aneks do umowy, który wprowadził w życie wynikający z przyjęcia rzeczywistych obmiarów oraz konieczności wykonania robót zamiennych, ale dotyczył całości wynagrodzenia, w tym uwzględnił wyraźnie stawkę podatku VAT 22 % (k.89), choć obowiązywała już nowa stawka VAT 23 % . Tym samym nie można uznać, żeby zmiana stawki mającej wpływ na wysokość wynagrodzenia (obowiązującej w dotychczasowych obliczeniach stron) nastąpiła po uzgodnieniu przez strony tej wysokości, a jedynie wówczas uzasadnione byłoby żądanie odpowiedniej zmiany umówionego wynagrodzenia na mocy art. 629 k.c.

Skoro w przedmiotowej sprawie strony nie zmieniły umowy w zakresie stawki podatku od towaru i usług na skutek jej podwyższenia przez ustawodawcę od 1 stycznia 2011 roku, jak też nie zachodziły przesłanki do zmiany wysokości świadczenia przysługującego powodowi z ustawy, to zamawiający nie miał obowiązku zapłaty wykonawcy wynagrodzenia netto powiększonego o podatek od towarów i usług według podwyższonej stawki.

Zgodnie z orzecznictwem „podwyższenie z dniem 1 maja 2004 r. stawek podatku od towarów i usług za roboty budowlane, dokonane ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług nie uzasadnia – bez zmiany umowy zawartej przed dniem 1 maja 2004 r. - obowiązku zamawiającego zapłaty wynagrodzenia netto powiększonego o podatek od towarów i usług według podwyższonej stawki (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 lipca 2006 roku, sygn. akt III CZP 54/06, OSNC 2007/5/66; uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2011 roku, sygn. akt III CSK 143/10, LEX nr 785535). Stanowisko to jest aktualne także wobec kolejnej zmiany stawki VAT.

Z tych względów Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.

Orzeczenie o kosztach postępowania odwoławczego uzasadnia art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. i w zw. art. 391 § 1 k.p.c. Na skutek oddalenia apelacji, powód przegrał sprawę w postępowaniu odwoławczym. Zgodnie z powołanymi przepisami powinien zwrócić pozwanemu poniesione przez niego koszty postępowania apelacyjnego, na które składa się wynagrodzenie pełnomocnika, określone na kwotę 600 zł zgodnie ze stawkami wymienionymi w § 6 pkt 4 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. z 2013 r., Nr 490 tekst jedn. ze zm.).

Z tych też względów Sąd Okręgowy orzekł jak w wyroku.